
HAT KÁRPÁTALJAI MAGYAR FALU KECSKENEVEI

1. A magyar névkutatás egyik legkevésbé vizsgált területe az állatneveké. Így van ez a határokon túli magyar területeken, így Kárpátalján is. Ennek ellenére fontos e nevek vizsgálata, hiszen sok olyan információval szolgálhat, melyeket a névtan bármely területén használhatnak a kutatók.

Az állatnevek, akár a többi tulajdonnév, azonosítanak és megkülönböztetnek. Keletkezésükben az antropomorf szemlélet is közrejátszik, vagyis a névadó az állatot többé-kevésbé embernek tekinti azzal, hogy azonosítja, nevet ad neki (J. SOLTÉSZ 1979: 70).

Jelentéstanai típusaik szerint az állatnevek között a legritkább a jelnév, vagyis az, amely közszóként és tulajdonnévként már nem használatos, az eredete pedig elhomályosult. Az ide tartozó nevek egy része becenevszerű, játékos hangzású: *Blöki, Cili* stb. A jelnevéknél sokkal gyakoribbak a szónevek, melyek leíró jellegükkel utalnak az állatok egy jellemző tulajdonságára. Ez a jellemzés lehet közvetlen (*Kormos, Fakó*), illetve metaforikus (*Holló, Vitéz*). Az állatnévadásban fontos rész jut az átvitt tulajdonneveknek, s ezen belül is a kereszt- és beceneveknek (*Bobi, Linda, Riska*). (J. SOLTÉSZ 1979: 74).

Az állatnevek legfontosabb névrendszertani jellemzője, hogy nem általánosak: nem minden egyednek van neve. Általában csak azok a háziállatok kapnak nevet, amelyek az emberhez közelebb állnak. Megfigyelhető az is, hogy ha csak egy-két egyed van az ember közvetlen közelében, akkor biztosan nevet kap az állat. Amikor több állat is található egy gazdaságban, akkor vagy egyáltalán nincsenek elnevezve, vagy csak egy-két kiválasztott egyed kap nevet. Kuttyák, lovak, szarvasmarhák szinte mindig kapnak nevet, míg macskák ritkábban, malacok, nyulak, baromfik szinte soha. Nevet viselnek általában a kedvtelésből tartott állatok, a vadon élő, de ismert vagy tudományos megfigyelés alatt álló állatok is (HAJDÚ 1994: 50). Ezek alapján elmondható, hogy az állatnévadásnak legfontosabb feltétele az ember és az állat közötti személyes viszony. Ha ez a kapcsolat hiányzik, akkor a névadás szóba sem jöhet.

Álábbi munkámban hat kárpátaljai magyar falu (Harangláb, Hetyen, Kaszony, Papi, Som és Zápszony) 138 kecskenevét vizsgálom meg indíték, szótagszám, gyakoriság és jelentéstan szempontjából. A falvak egymással szomszédosak, s a lakosság döntő többsége magyar. A gyűjtést 2008 őszén végeztem kérdőív segítségével. A gyűjtés után a neveket ábécérendbe szedtem, majd osztályoztam a kijelölt szempontok alapján. A kecskeneveket úgy közlöm, ahogyan a gazdák az adatgyűjtéskor megadták. A közölt nevek után zárójelben számmal azt jelölöm, hogy egy adott névből mennyi van. A gyűjtés során egy-két gazda kivételével szinte mindenki készségesen állt segítségemre; ezúton is szeretnék köszönetet mondani nekik.

2. A nevek gyakoriság szempontjából. – *Bori* (10); *Lili* (7); *Zsuzsi* (6); *Manci, Virág* (5); *Gyöngyi, Juci, Kecsú, Linda* (4); *Mici* (3); *Böbe, Bözsi, Gizi, Lidi, Lüszi, Madonna, Piri, Rita, Rozi, Rózsi, Samu, Sári, Tarka, Zsófi* (2); *Ágota, Anika, Bari, Betti, Biri, Bogi, Böske, Cifra, Cihás, Cili, Csilla, Dzsenna, Dzsina, Elek, Eszmeralda, Fecske, Flóra, Frida, Gina, Gyaszi, Hercegnő, Hóféhérke, Kacska, Kedves, Kisgidu, Kobaki,*

Kriszta, Lilla, Lili, Liza, Luca, Magdi, Malina, Mánya, Manyi, Marcell, Marci, Mari, Márta, Mili, Mónika, Monita, Mörfi, Napsugár, Násztya, Pamela, Párna, Pillengő, Piroška, Robi, Soma, Stefi, Szandi, Tamara, Tündi, Zorka Zsanett, Zsozsó (1).

A kecskenevek gyakoriságát vizsgálva kiderült, hogy a 138 állat 82 néven osztozik. Az állatállomány nagyságához képest magas a nevek száma, ami nagy változatosságáról tanúskodik. 58 elnevezés csak egyetlen egyednél található, vagyis a nevek 42%-a csak egyszer fordul elő. A leggyakoribb név a *Bori* (7,3%).

3. A nevek csoportosítása a névadás szemlélete alapján

I. Konkrét személy után

1. Valamilyen műalkotás (film, regény): *Dzsenna, Dzsina, Eszmeralda, Hercegnő, Liza, Lüszi, Mili, Pamela*
2. Ismert személy: *Lili, Madonna* (2)
3. Előző gazdájáról: *Gizi, Juci* (2), *Mónika, Robi, Stefi*
4. A névadó ismerősének neve: *Biri, Bogi, Bori, Bözsi, Cihás, Kriszta, Samu*

II. Valamilyen esemény alapján

1. Naptárhoz köthető: *Ágota* (Ágota napján született), *Luca, Marcell, Márta* (márciusban született, oroszul *mapma*), *Tamara, Zsanett*
2. Megtörtént esemény: *Malina* (megette a málnát), *Párna* (széttépte a párnát), *Virág* (2) (megette a virágot)

III. Hagyomány szerint

1. Személynévi: *Anika, Betti, Bori, Böbe, Böske, Bözsi, Csilla, Gina, Gizi* (2), *Gyöngyi* (3), *Juci, Lidi, Lili* (4), *Linda, Lüszi, Mancsi* (2), *Mari, Mici* (2), *Rita* (2), *Samu, Sári, Zsófi* (2), *Zsuzsi* (2)
2. Közszói: *Kisgidu*

IV. Tulajdonság alapján

1. Külső tulajdonságra utaló: *Bari, Hófehérke, Kacska, Napsugár, Pillengő, Tarka, Virág*
2. Belső tulajdonságra utaló: *Fecske, Kedves, Marci* (édes, mint a marcipán)
3. Fajt jelölő: *Kecsu* (4)

V. Származási hely szerint

1. Településre, településrészre utaló: *Soma* (Somból került)

VI. Ismert állatra utaló

1. Valamilyen műalkotás (film, mese, regény): *Elek* (Mekk Elekről), *Mörfi* (disznó egy mesében)

VII. Ismeretlen

1. Értelmetlen hangsor: *Gyaszi, Kobaki, Mánya*
2. Értelmes közszó: *Cifra, Virág* (2), *Zorka* (magyarul csillag), *Zsozsó*
3. Személynévi: *Bori* (8), *Böbe, Cili, Flóra, Frida, Gyöngyi, Juci, Lidi, Lili* (3), *Lilla, Linda* (3), *Magdi, Mancsi* (3), *Manyi, Monita, Mici, Násztya, Piroška, Piri* (2), *Rozi* (2), *Rózsi* (2), *Sári, Szandi, Tündi, Zsuzsi* (4)

A 138 vizsgált kecskenév között 52-nél ismeretlen (38,4%), míg 86-nál tisztázott az indíték (61,6%). Ezekből kiderül, hogy a legtöbbször személynévvvel nevezik el az állatokat; hol hagyományra, hol konkrét személyre, hol pedig naptári névnapra utalva. Az ismeretlen nevek között is sok a személynévi alapú, az 52-ből 44 (84,6%).

4. A nevek jelentéstana. – A jelentéstani vizsgálatból kiderül, hogy az átvitt tulajdonnevek vannak többségben, ezek száma 110 (79,7%), míg szónév 21 (15,2%), jelnév pedig 7 (5,1%). – **Szónév:** *Bari, Cifra, Fecske, Hercegnő, Hófehérke, Kacska, Kedves, Kisgidu, Malina, Napsugár, Párna, Pillengő, Tarka* (2), *Virág* (5), *Zorka, Zsozsó*. – **Átvitt tulajdonnév:** *Ágota, Ánika, Betti, Bigi, Bogi, Bori* (10), *Böbe* (2), *Böske, Bözsi* (2), *Cihás, Cili, Csilla, Dzsenma, Dzsina, Elek, Eszmeralda, Flóra, Frida, Gina, Gizi* (2), *Gyöngyi* (4), *Juci* (4), *Kriszta, Lidi* (2), *Lili* (7), *Lilla, Lilu, Linda* (4), *Liza, Luca, Lüsü* (2), *Madonna* (2), *Magdi, Marcell, Mari, Manc* (5), *Manyi, Marci, Márta, Mici* (3), *Mili, Mónika, Monita, Mörfi, Násztya, Pamela, Piri* (2), *Piroska, Rita* (2), *Robi, Rozi* (2), *Rózsi* (2), *Samu* (2), *Sári* (2), *Soma, Stefi, Szandi, Tamara, Tündi, Zsanett, Zsófi* (2), *Zsuzsi* (6). – **Jelnév:** *Gyaszi, Kecsu* (4), *Kobaki, Mánya*.

5. A nevek szótagszáma. – A nevek szótagszámát tekintve a két szótagúak vannak elsöprö fölényben, számuk 121 (87,6%). Egy szótagú nincs, három szótagú 15 (10,9%), míg négy szótagú 2 (1,5%) fordul elő. – **Két szótagú:** *Bari, Betti, Biri, Bogi, Bori* (10), *Böbe* (2), *Bözsi* (2), *Cifra, Cihás, Cili, Csilla, Dzsina, Flóra, Frida, Gina, Gizi* (2), *Gyaszi, Gyöngyi* (4), *Juci* (4), *Lidi* (2), *Lili* (7), *Lilla, Lilu, Linda* (4), *Liza, Lüsü* (2), *Kacska, Kecsu* (4), *Kedves, Magdi, Manc* (5), *Manyi, Marci, Marcell, Márta, Mici* (3), *Mili, Mörfi, Násztya, Párna, Piri* (2), *Robi, Rozi* (2), *Rózsi* (2), *Sári* (2), *Soma, Stefi, Szandi, Tarka* (2), *Tündi, Virág* (5), *Zorka, Zsanett, Zsófi* (2), *Zsozsó, Zsuzsi* (6). – **Három szótagú:** *Ágota, Ánika, Hercegnő, Kisgidu, Kobaki, Madonna* (2), *Malina, Mónika, Monita, Napsugár, Pamela, Pillengő, Piroska, Tamara*. – **Négy szótagú:** *Eszmeralda, Hófehérke*.

Hivatkozott irodalom

- HAJDÚ MIHÁLY 1994. *Magyar tulajdonnevek*. Budapest.
 J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Budapest.

ROJÁK VINCE

VINCE ROJÁK, Goat names in six Hungarian settlements of the Sub-Carpathian region, Ukraine

The author discusses 138 goat names of six Sub-Carpathian Hungarian settlements, examining frequency, motivation, semantics and the number of syllables. Despite the continuously decreasing livestock, one can still speak about name frequency and name diversity. *Bori*, the most frequent name occurs 10 times (7.3%) in the corpus, whilst 42% of the names appear only once. Motivational categorization is worked out by the author himself. Motivational factors of name giving can be identified in cases of 86 goat names (61.6%). Semantic analysis clarifies that most goat names (110 names, 79.7%) are transferred proper names; but one can find 21 (15.2%) so-called “word names” (i.e. names having appellative meanings) and 7 (5.1%) “sign names” (i.e. names having no appellative meanings) as well. Most goat names are of two syllables (121 names, 87.6%).